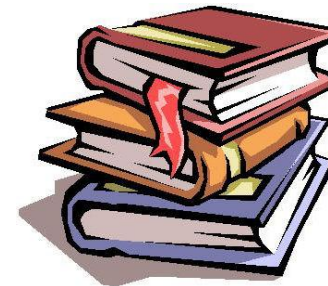

Heimildir:

- Arnold, D. H., Lonigan, C. J., Whitehurst, G. J. og Epstein, J. N. (1994). Accelerating language development through picture book reading: Replication and extension to a videotape training format. *Journal of Educational Psychology*, 86(2), 235–243. Sótt af <http://dx.doi.org/10.1037/0022-0663.86.2.235>
- Connect. (2011). CROWD strategy planning sheet. Sótt af <http://community.fpg.unc.edu/sites/community.fpg.unc.edu/files/resources/Handout/CONNECT-Handout-6-3.pdf>
- Connect. (2011). PEER Sequence and CROWD Prompts. Sótt af <http://community.fpg.unc.edu/sites/community.fpg.unc.edu/files/resources/Handout/CONNECT-Handout-6-4.pdf>
- Helga Sigurmundsdóttir. (e.d.). Samræðulestur. Sótt af <http://lesvefurinn.hi.is/node/236>
- Vukelich, C. og Christie, J.. (2004). Building a Foundation for Preschool Literacy: Effective Instruction for Children's Reading and Writing Development. Newark, Delaware: International Reading Association.
- Whitehurst, G. J. og Lonigan, C. J. (1998). Child development and emergent literacy. *Child development*, 69(3), 848–872. DOI:10.1111/j.1467-8624.1998.tb06247.x
- Zevenbergen, A. A. og Whitehurst, G. J. (2003). Dialogic reading: A shared picture book reading intervention for preschoolers. Í A. V. Kleeck, S. A. Stahl og E. B. Bauer (ritstjórar), *On Reading books to children – Parents and teachers* (bls. 170–191). Mahwah: LEA Publishers.

Samræðulestur

- Skipulag og hugmyndir að Samræðulestri með tveggja til þriggja ára og fjögurra til fimm ára börnum

Agnes Gústafsdóttir

Leiðbeinandi : Anna Þorbjörg Ingólfssdóttir

Samræðulestur

Samræðulestur (e. *dialogic reading*) er aðferð til að efla málþroska barna með samlestri. Hún byggir á þeirri ályktun að það hvernig lesið er fyrir börn sé jafn mikilvægt og hversu oft er lesið fyrir þau. Aðferðin var þróuð til þess að hjálpa fullorðnum að lesa fyrir ung börn þannig að börn séu hluti af lestrarferlinu (Vukelich og Christie, 2004). Með Samræðulestri er farin önnur leið en hin hefðbundna þegar fullorðinn les fyrir barn. Þar verður ákveðin verkaskipting. Við hefðbundinn sögulestur les hinn fullorðni og barnið hlustar en við Samræðulestur lærir barnið að verða sögumaður. Hinn fullorðni verður virkur hlustandi, spyr spurninga, bætir við upplýsingum og hvetur barnið til þess að auka við og þróa með sér flóknari lýsingu á efni bókarinnar. Ýtt er undir viðbrögð barns við bókinni með hrósi og endurtekningu, hvatt er til flóknari og fágæðri svara með lengingu á orðalagi barnsins og með meira krefjandi spurningum frá þeim fullorðna sem les (Whitehurst og Lonigan, 1998).

Tvenns konar aðferðir hafa verið þróaðar í Samræðulestri eftir aldri barnanna sem lesið er fyrir, tveggja til þriggja ára og fjögurra til fimm ára. Í báðum aldurshópum er barnið hvatt til þess að verða sögumaður með tímanum og hlutverk kennarans er að hvetja það áfram, spyrja spurninga, bæta við svör þess, hrósa viðleitni þess til þess að gefa heiti þeim hlutum sem eru í bókinni (Arnold og Whitehurst, 1994).

3. Opnar spurningar (e. *open ended prompts*): Hér á að spyrja opinna spurninga og hvetja börnin til að bregðast við bókinni með eigin orðum, ekki bara með já/nei (t.d. „Hvað er að gerast þessari blaðsíðu?“).

4. Hv-spurningar (e. *wh-prompts*): Lesandi spyr spurninga sem hefjast á hvað, hvar, hvenær, af hverju/hvers vegna og hvernig (t.d. „Hvað þýðir að vera smeykur?“ „Af hverju fór Pétur ekki í skólann?“).

5. Að vísa út fyrir bókina (e. *distancing prompts*): Hinn fullorðni spyr spurninga sem fá barnið til að tengja efni bókarinnar við eigið líf og reynslu (t.d. „Hefur þú farið í skrudgöngu eins og Sigga?“).

(Connect, 2011)

Skipulagsblað - Samræðulestur með fjögurra til fimm ára börnum

Titill:	
Höfundur:	Myndskreytir:

Velja skal bók og búa til a.m.k. tvær spurningar upp úr bókinni fyrir hvern flokk sem hvetja barnið og byggja upp orðaforða í samræðulestrinum. Gott er að láta blaðsíðutal fylgja.

1. Að ljúka setningu (e. completion prompts): Hér á lesandinn að lesa ófullkláraða setningu til þess að hvetja barnið til þess að fylla inn í eyðurnar (t.d. „ Þegar við förum í bílinn, spennum við _____ “).

2. Að rifja upp söguþráð (e. recall prompts): Hér spyr lesandi spurninga sem fá barnið til þess að rifja upp ákveðna þætti bókarinnar (t.d. Hvað kom fyrir Palla á fótboltaæfingunni?)

Að velja bók

Það er margt sem þarf að hafa í huga við val á barnabókum. Bókin þarf fyrst og fremst að hæfa aldri og þroska barnanna. Vel og fallega myndskreyttar bækur, sem styðja vel við textann, henta börnum á leikskólaaldri. Söguþráðurinn verður að vera góður, ríkur að orðaforða og hæfilega langur. Einnig þarf að huga að viðfangsefni bókarinnar út frá áhuga barnanna eða einhverju þema sem unnið er með hverju sinni. Síðan er hægt að skoða textann út frá því hvað hinn fullorðni vill að börnin læri af lestrinum. Mestu máli skiptir þó að bókin sé skemmtileg svo að lesturinn verði ánægjulegur fyrir bæði börn og fullorðinn.

Undirbúningur fyrir Samræðulestur

Þegar bók hefur verið valin er hægt að undirbúa Samræðulestur með því að nýta sér ákveðið skipulagsblað. Hægt er að færa inn á blaðið hvaða spurningar hinn fullorðni ætlar leggja fyrir á hverri blaðsíðu. Síðan eru spurningarnar skrifaðar á minnismiða og þeim komið fyrir á réttum blaðsíðum. Þegar lestrinum er lokið er hægt að koma minnismiðunum aftur fyrir á skipulagsblaðinu og eru þeir því tilbúnir til notkunar næst þegar sú bók verður lesin í Samræðulestri. Til þess að spara vinnu má safna saman öllum slíkum skipulagsblöðum fyrir mismunandi bækur í eina möppu og raða í stafrófsröð svo að auðvelt sé að grípa til þeirra.

Tveggja til þriggja ára börn

Samræðulestrinum er skipt í tvo þætti sem gjarnan eru lagðir fram með tveggja til þriggja vikna millibili.

Fyrsti þáttur:

1. Spyrja „hvað“-spurninga.

Biðja börnin um að nefna hluti sem myndskreyttir eru í bókinni og spyrja þau einfaldra spurninga um söguna (t.d. „Hvað gerði x næst?“)

2. Fylgja svörum eftir með spurningum.

Fylgja svörum barnanna eftir með tengdum spurningum (t.d. „Já, þetta er x. Hvernig er hann á litinn?“)

3. Endurtaka það sem barnið segir.

Endurtekningin styrkir málnotkun barnsins með því að láta barnið vita að það hafði rétt fyrir sér (t.d. „Já, þetta er x.“)

4. Veita barninu eins mikla hjálp og það þarf.

Stundum eru spurningarnar of erfiðar fyrir börnin. Hinn fullorðni svarar þá spurningunni og fær barnið til þess að endurtaka (t.d. „Þetta er x. Getur þú sagt x?“).

5. Hrós og hvatning.

Hrós tilraunum barnsins til þess að tala um efni bókarinnar. Almennt hrós (t.d. „Flott hjá þér“) og nákvæmara hrós (t.d. „Þú stóðst þig vel að nefna x“) hvetja barnið áfram.

6. Fylgja áhuga barnsins.

Ef barnið byrjar að tala um eitthvað ákveðið í sögunni skal fylgja áhuga barnsins eftir og hvetja það til þess að ræða það meira.

Annar þáttur:

Í fyrsta þættinum er barnið spurt nákvæmra spurninga um hluti í bókinni, eiginleika hlutanna og efni sögunnar. Þegar barnið hefur fengið æfingu í að svara slíkum spurningum er hægt að spyrja það flóknari spurninga. Eins og áður skal hvetja og hrósa barninu eftir hvert svar og bjóða fram aðstoð eftir þörfum.

1. Spyrja opinna spurninga: (t.d. „Hvað sérðu á þessari blaðsíðu?“ eða „Segðu mér hvað er að gerast hér“).

2. Bæta við það sem barnið segir: Þegar barnið segir eitthvað um bókina, skal endurtaka það sem barnið segir og bæta nokkrum orðum við. Síðan skal barnið fengið til að herma eftir því sem hinn fullorðni sagði (t.d. ef barnið segir „Stór hundur“, þá gæti hinn fullorðni sagt, „Já, stóri hundurinn er rauður. Getur þú sagt það?“).

3. Hafa gaman: Eins og fram hefur komið er mjög mikilvægt að barnið njóti þessarar reynslu. Að skiptast á við hinn fullorðna að tala um bókina viðheldur áhuga barnanna (Zevenbergen og Whitehurst, 2003).

Skipulagsblað - Samræðulestur með tveggja til þriggja ára börnum

Titill:	
Höfundur:	Myndskreytir:

Fyrsti þáttur: Veldu bók og skráðu hjá þér hvaða hv-spurninga þú gætir spurt og hafðu blaðsíðutalið með. Einnig er hægt að skrá hjá sér mögulega eftirfylgnispurningu. Aðra þætti er erfiðara að skipuleggja fyrir fram, þar sem þeir taka mið af svörum barnsins en þá er mikilvægt að hafa í huga við lesturinn.

1. Spyrja „hvað“-spurninga: (t.d. „Hvað gerði x næst?“).

2. Fylgja svörum eftir með spurningum: (t.d. „Já, þetta er x. Hvernig er hann á litinn?“).

3. Endurtaka það sem barnið segir: (t.d. „Já, þetta er x“).

4. Veita barninu eins mikla hjálp og það þarf: (t.d. „Þetta er x. Getur þú sagt x?“).

5. Hrós og hvatning: Almenn hrós (t.d. „Flott hjá þér“) og nákvæmara hrós (t.d. „Þú stóðst þig vel að nefna x“).

6. Fylgja áhuga barnsins: Ef barnið byrjar að tala um eitthvað ákveðið í sögunni skal hvetja það til þess að ræða það meira.

7. Hafa gaman: Ef börnin virðast vera þreytt á lestrinum er gott að lesa nokkrar blaðsíður án spurninga eða geyma bókina til betri tíma.

Tveggja til þriggja ára börn frh.

Annar þáttur:

1. Spyrja opinna spurninga.

Í fyrsta þættinum er barnið spurt nákvæmra spurninga um hluti og fyrirbæri í bókinni, eiginleika þeirra og efni sögunnar. Þegar barnið hefur fengið æfingu í að svara slíkum spurningum er hægt að spyrja það opnari spurninga. Dæmi um slíkar spurningar geta verið : „Hvað sérðu á þessari blaðsíðu?“ og „Segðu mér hvað er að gerast hér.“ Eins og áður skal hvetja og hrósa barninu fyrir hvert svar og bjóða fram aðstoð eftir þörfum.

2. Bæta við það sem barnið segir.

Þegar barnið segir eitthvað um söguna, skal endurtekið það sem barnið segir og bætt nokkrum orðum við. Síðan er barnið fengið til að herma eftir því sem hinn fullorðni sagði. T.d. ef barnið segir „Stór hundur“, þá gæti hinn fullorðni sagt, „Já, stóri hundurinn er rauður. Getur þú sagt það?“

3. Hafa gaman.

Eins og fram hefur komið er mjög mikilvægt að barnið njóti þessarar reynslu. Að skiptast á að tala um bókina viðheldur áhuga barnanna.

(Zevenbergen og Whitehurst, 2003)

Fjögurra til fimm ára börn

Í Samræðulestri með fjögurra til fimm ára börnum eru lagðar fyrir börnin flóknari spurningar. Svör barnanna eru metin og brugðist er við þeim á þann hátt að það auki við samræðurnar. Skammstafanirnar CROWD og PEER voru þróaðar til að auðvelt væri að muna aðferðina.

CROWD vísar til fimm tegunda spurninga (e. *prompts*) sem hinn full-orðni spyr í Samræðulestri með fjögurra til fimm ára börnum:

1. **Að ljúka setningu** (e. *completion prompts*): Fylla inn í eyðurnar (t.d. „ Þegar við förum í bílinn, spennum við ____”).
2. **Að rifja upp söguþráð** (e. *recall prompts*): Spurningar sem fá barnið til þess að rifja upp ákveðna þætti bókarinnar.
3. **Opnar spurningar** (e. *open ended prompts*): Hvetja börnin til að bregðast við bókinni með eigin orðum (t.d. „Hvað er að gerast á þessari blaðsíðu“).
4. **Hv-spurningar** (e. *wh- prompts*): Spurningar sem byrja á hvað, hvar, hvenær, af hverju, hvers vegna og hvernig (t.d. „Af hverju fór Pétur ekki í skólann?“).
5. **Að vísa út fyrir bókina** (e. *distancing prompts*): Fá barnið til að tengja efni bókarinnar við eigin reynslu (t.d. „Hefur þú farið í fjöruna eins og Sigga?“) (Helga Sigurmundsdóttir, e.d., Zevenbergen og Whitehurst, 2003).

Fjögurra til fimm ára börn frh.

PEER minnir hinn fullorðna á að bregðast við svörum barnanna með því að:

- **Spyrja/hvetja** (e. *prompt*) barnið til að segja frá bókinni.
- **Meta** (e. *evaluate*) svar barnsins.
- **Útvíkka** (e. *expand*). Bæta við það sem barnið segir með aukaupplýsingum.
- **Endurtekning** (e. *repeat*). Fá barnið til að endurtaka lengdu setningarnar (Zevenbergen og Whitehurst, 2003).

CROWD og PEER er notað til skiptist í við lestur bókarinnar:

CROWD-spurning ↔ PEER–viðbragð.

